

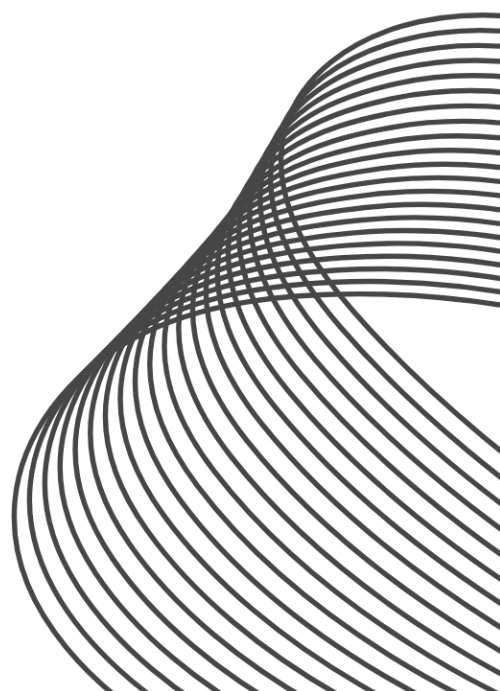

POWIATOWY PROGRAM PROFILAKTYCZNY W ZAKRESIE PROMOWANIA I WDROŻENIA PRAWIDŁOWYCH METOD WYCHOWAWCZYCH W STOSUNKU DO DZIECI W RODZINACH ZAGROŻONYCH PRZEMOCĄ DOMOWĄ NA LATA 2026-2030

**OPRACOWANIE;
POWIATOWE CENTRUM POMOCY
RODZINIE W BUSKU-ZDROJU
OŚRODEK INTERWENCJI KRYZYSOWEJ**

Busko-Zdrój, 2026

Spis treści

WSTĘP.....	3
ROZDZIAŁ I PODSTAWY TEORETYCZNE.....	4
1.1. PRZEMOC W PROCESIE WYCHOWAWCZYM	4
1.2. PRZEMOC RÓWIEŚNICZA	5
1.3. ZASADY WYCHOWANIA WSPIERAJĄCEGO ROZWÓJ DZIECKA	5
1.4. SKUTKI PRZEMOCY WOBEC DZIECI I MŁODZIEŻY	7
ROZDZIAŁ II DIAGNOZA ZAGROŻENIA PRZEMOCĄ WOBEC NIELETNICH	9
2.1. PRZEMOC RODZICÓW WOBEC WŁASNYCH	9
2.2. PRZEMOC RÓWIEŚNICZA	12
2.3. FORMY SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO	15
2.4. PODSUMOWANIE BADAŃ.....	18
ROZDZIAŁ III DIAGNOZA ZASOBÓW INSTYTUCJONALNYCH W POWIECIE BUSKIM.....	20
3.1. INSTYTUCJE POMOCOWE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY NA TERENIE POWIATU BUSKIEGO	20
3.2. DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE POWIATOWEGO CENTRUM POMOCY RODZINIE W BUSKU-ZDROJU	21
ROZDZIAŁ IV CELE I REALIZACJA PROGRAMU	27
4.1. CELE PROGRAMU	27
4.2. HARMONOGRAM REALIZOWANYCH DZIAŁAŃ	28
4.3. REALIZATORZY PROGRAMU	32
4.4. ODBIORCY PROGRAMU	32
4.5. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....	33
4.6. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU.....	33

WSTĘP

Przemoc domowa stanowi jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży oraz dla funkcjonowania całych rodzin. Skutki tego zjawiska mają charakter długofalowy i obejmują sferę emocjonalną, społeczną oraz wychowawczą, dlatego podejmowanie działań profilaktycznych w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych stanowi istotny element lokalnej polityki społecznej. Rodzina jako podstawowa grupa społeczna odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu postaw, norm oraz systemu wartości młodego pokolenia, a sposób realizowania funkcji opiekuńczo-wychowawczej przez rodziców ma bezpośredni wpływ na rozwój osobowości dziecka. To w niej dziecko zdobywa pierwsze doświadczenia emocjonalne, społeczne i moralne. Dla prawidłowego rozwoju dziecka niezbędna jest atmosfera miłości, akceptacji i poczucia bezpieczeństwa. To rodzice stanowią dla niego wzór do naśladowania. Brak odpowiednich umiejętności wychowawczych wśród rodziców może prowadzić do niewłaściwego kształtowania postaw i zachowań dziecka, a w konsekwencji do trudności emocjonalnych, problemów w relacjach społecznych oraz zaburzeń w rozwoju dziecka. W rodzinach, w których występuje przemoc, te zagrożenia są znacznie nasilone, a dzieci i dorośli borykają się z długofalowymi konsekwencjami emocjonalnymi i społecznymi. Dlatego istotne jest podejmowanie działań profilaktycznych, które wspierają rodzinę w prawidłowym pełnieniu jej funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Mając na uwadze powyższe uwarunkowania, opracowano niniejszy Program.

Powiatowy Program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową na lata 2026-2030 został opracowany w oparciu o obowiązujące przepisy prawa, w szczególności ustawę z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r., poz. 1673). Art. 6 pkt 3 tejże ustawy mówi, iż zadaniem własnym powiatu jest opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym. W Programie przedstawiono diagnozę, cele i planowane działania. Określono realizatorów i adresatów oraz zasady monitoringu.

ROZDZIAŁ I PODSTAWY TEORETYCZNE

1.1. PRZEMOC W PROCESIE WYCHOWAWCZYM

Zgodnie z art. 2 pkt 1 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673) przemoc domowa to jednorazowe lub powtarzające się, umyślne działanie lub zaniechanie, które wykorzystuje przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszając prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy. Może obejmować działania zagrażające życiu, zdrowiu lub mieniu, naruszające godność i wolność, powodujące szkody fizyczne lub psychiczne, ograniczające samodzielność finansową, a także naruszające prywatność lub wywołujące poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia – także przy użyciu środków elektronicznych.

Przemoc domowa charakteryzuje się:

- **intencjonalnością** – osoba, która stosuje przemoc działa celowo, aby przejąć kontrolę nad drugą osobą i decydować za nią;
- **asymetrią sił** – występuje wyraźna nierównowaga (materialna, ekonomiczna, fizyczna, psychiczna, społeczna lub kulturowa), która zwiększa przewagę osoby, która stosuje przemoc i bezradność osoby, która jej doświadcza;
- **naruszaniem godności i praw osoby doznającej przemocy domowej** – odbiera poczucie wartości, szacunek oraz prawo do ochrony zdrowia i godnego życia;
- **powodowaniem cierpienia i szkód** – prowadzi do szkód fizycznych i psychicznych, utrwała poczucie bezradności oraz skłania osobę, która doświadcza przemocy do obwiniania siebie.

Przemoc wobec dzieci obejmuje wszystkie działania lub zaniechania, które powodują szkodę fizyczną, emocjonalną, seksualną, ekonomiczną lub wykorzystują ich bezbronność.

Rodzaje przemocy:

Przemoc fizyczna - użycie siły skutkujące nieprzypadkowymi obrażeniami, takimi jak siniaki, złamania, oparzenia czy otarcia skóry, często ukrywane przed otoczeniem.

Przemoc psychiczna - odrzucanie, ignorowanie, wyszydzanie, upokarzanie, ciągła krytyka lub zmuszanie do wysiłku przekraczającego możliwości dziecka, prowadzące do lęku, depresji, izolacji i problemów psychosomatycznych.

Przemoc seksualna - traktowanie dziecka jako obiektu seksualnego poprzez kontakt fizyczny, zmuszanie do oglądania pornografii, obnażanie się lub inne formy wykorzystania, prowadzące do izolacji, poczucia winy, zaburzeń tożsamości i w skrajnych przypadkach prób samobójczych.

Zaniedbanie – trwały brak zaspokojenia podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych, np. niedożywienie, brak opieki medycznej, brak zainteresowania ze strony rodziców, uniemożliwianie edukacji, co wpływa negatywnie na rozwój, samodzielność i poczucie bezpieczeństwa dziecka.

Cyberprzemoc – stosowanie przemocy przy użyciu urządzeń elektronicznych w celu wyrządzenia krzywdy dziecku, zarówno przez rówieśników, jak i dorosłych.

1.2. PRZEMOC RÓWIEŚNICZA

Przemoc rówieśnicza, znana także jako bullying, obejmuje powtarzające się działania agresywne skierowane na jedno lub kilka dzieci w grupie rówieśniczej. Może przybierać formę przemocy fizycznej, słownej, społecznej (wykluczanie, izolacja) lub cyberprzemocy. Dzieci doświadczające agresji rówieśniczej często odczuwają lęk, izolację społeczną, trudności emocjonalne, obniżoną samoocenę oraz problemy w nauce. Mogą wykazywać zaburzenia psychosomatyczne i zachowania agresywne lub uległe wobec rówieśników. Skuteczne przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej wymaga edukacji, kształtowania empatii i promowania konstruktywnych sposobów rozwiązywania konfliktów.

1.3. ZASADY WYCHOWANIA WSPIERAJĄCEGO ROZWÓJ DZIECKA

Prawidłowe metody wychowawcze mają kluczowe znaczenie w zapobieganiu przemocy oraz w zapewnieniu dzieciom bezpiecznych i sprzyjających warunków rozwoju.

W rodzinach zagrożonych przemocą szczególnie istotne jest promowanie postaw opartych na szacunku, dialogu i zaspokajaniu podstawowych potrzeb emocjonalnych dziecka.

Do podstawowych zasad prawidłowego wychowania należy:

- niedopuszczanie do stosowania jakichkolwiek form przemocy wobec dziecka, zarówno fizycznej, jak i psychicznej, w tym kar cielesnych, gróźb oraz działań naruszających jego godność;
- stawianie jasnych zasad i granic, które dają dziecku poczucie bezpieczeństwa i stabilności;
- budowanie relacji opartej na wzajemnym szacunku, zaufaniu i dialogu;
- akcentowanie właściwych postaw dziecka poprzez wyrażanie uznania, zauważanie jego starań oraz wspieranie rozwoju samodzielności;
- konsekwencje dostosowane do wieku dziecka.

Najczęściej wyróżnia się trzy style wychowawcze:

Autokratyczny – oparty na autorytecie i posłuszeństwie, pomijający potrzeby dziecka, typowy dla rodzin patriarchalnych.

Demokratyczny – pożądaný styl wychowawczy, uwzględniający potrzeby dziecka, włączający je w życie rodziny, kształtujący poczucie przynależności, pewności siebie i samodzielności.

Liberalny – charakteryzuje się niekonsekwentnym wpływem na dziecko, ingerencją tylko w wyjątkowych sytuacjach, co może prowadzić do problemów w relacjach rówieśniczych i poczucia niepewności.

Wychowawcze style rodziców są ściśle związane z ich postawami, które klasyfikuje się w sześciu wymiarach:

1. **Akceptacja** – okazywanie dziecku ciepła, wsparcia i zrozumienia; uznawanie jego potrzeb i emocji.

2. **Odrzucenie** – brak zainteresowania dzieckiem, ignorowanie jego potrzeb lub negatywne nastawienie wobec niego.
3. **Autonomia** – umożliwianie dziecku samodzielności, podejmowania decyzji i brania odpowiedzialności w granicach możliwości.
4. **Nadmierne ochranianie** – przesadne troszczenie się o dziecko, uniemożliwianie mu samodzielnego działania oraz ograniczanie możliwości zdobywania doświadczeń.
5. **Nadmierne wymagania** – stawianie dziecku oczekiwań przekraczających jego możliwości, brak uwzględnienia wieku i etapu rozwojowego.
6. **Niekonsekwencja** – brak stałości w egzekwowaniu zasad, zmienność w wymaganiach i reakcjach na zachowanie dziecka.

Rodzic, który potrafi równoważyć akceptację z daniem dziecku przestrzeni do samodzielności, stwarza warunki do zdrowego rozwoju. Okazując troskę i uwagę, jednocześnie wprowadza jasne granice i konsekwentnie je egzekwuje, nie uciekając się do kar fizycznych, gróźb ani zastraszania.

Natomiast brak takiej równowagi w wychowaniu może zaburzać funkcjonowanie dziecka. Może ono reagować agresją, nadmiernym podporządkowaniem, poczuciem bezradności albo traktować normy społeczne powierzchownie, bez prawdziwego ich rozumienia.

1.4. SKUTKI PRZEMOCY WOBEC DZIECI I MŁODZIEŻY

Przemoc wobec dzieci wywiera poważny i długotrwały wpływ na ich rozwój emocjonalny, psychiczny, społeczny i fizyczny. Dzieci doświadczające przemocy często funkcjonują w poczuciu lęku i braku bezpieczeństwa, co negatywnie wpływa na ich poczucie własnej wartości oraz zdolność do budowania prawidłowych relacji z innymi. U wielu z nich pojawiają się objawy depresyjne, zaburzenia lękowe, poczucie winy i wstydu, a także trudności w rozpoznawaniu i wyrażaniu własnych emocji.

Doświadczanie przemocy prowadzi również do zaburzeń w funkcjonowaniu społecznym dziecka. Może objawiać się trudnościami w nawiązywaniu i utrzymywaniu relacji z rówieśnikami i dorosłymi, wycofaniem z kontaktów społecznych lub występowaniem

zachowań agresywnych i buntowniczych. Brak zaufania do otoczenia oraz problemy w budowaniu trwałych więzi są częstymi konsekwencjami przemocy.

Skutki przemocy wobec dzieci mogą utrzymywać się przez wiele lat, zwiększając ryzyko występowania problemów zdrowotnych oraz podejmowania zachowań ryzykownych w dorosłym życiu, takich jak uzależnienia, autoagresja czy trudności w tworzeniu trwałych relacji. Dlatego tak istotne jest wczesne rozpoznawanie problemu oraz podejmowanie kompleksowych działań profilaktycznych i wspierających, które umożliwią stworzenie dzieciom bezpiecznych i sprzyjających rozwojowi warunków wychowawczych.

Działania profilaktyczne realizowane w ramach Programu ukierunkowane są na podniesienie świadomości rodziców i opiekunów w zakresie konsekwencji stosowania nieprawidłowych metod wychowawczych, w tym zachowań o charakterze przemocowym. Istotnym celem programu jest również przekazanie praktycznej wiedzy oraz rozwijanie umiejętności stosowania konstruktywnych, wspierających i nieprzemocowych form wychowania. Wdrażanie prawidłowych metod wychowawczych sprzyja poprawie jakości relacji rodzinnych, ograniczeniu ryzyka występowania przemocy oraz tworzeniu bezpiecznego i sprzyjającego rozwojowi środowiska wychowawczego dla dzieci.

ROZDZIAŁ II DIAGNOZA ZAGROŻENIA PRZEMOCĄ WOBEC NIELETNICH

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Busku-Zdroju w 2023 r. w ramach konkursu MRiPS „Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie” realizowało Program Osłonowy pn. „Przyjdź poMOC”. W ramach realizowanych działań dokonano m. in. diagnozy zjawiska przemocy domowej na terenie powiatu buskiego. Badanie zostało wykonane przez **dr Ireneusza Siudem** – psychologa, terapeutę i specjalistę ds. przemocy z Towarzystwa Nowa Kuźnia w Lublinie i opracowane w „Raporcie z badania zjawiska przemocy w rodzinie na terenie powiatu buskiego” (2023).

Badanie objęło młodzież: 500 uczniów (200 ze szkół podstawowych - klasy 6,7,8 oraz 300 ze szkół średnich) i 800 osób dorosłych, w tym pracowników instytucji. Badanie było ilościowe i jakościowe - przepracowane zostały ankiety oraz wywiady z młodzieżą i dorosłymi nt. przemocy domowej. Przedstawione tutaj wyniki odnoszą się do części badania dotyczącej przemocy rodziców w stosunku do własnych dzieci i stosowania niewłaściwych metod wychowawczych oraz przemocy rówieśniczej.

2.1. PRZEMOC RODZICÓW WOBEC WŁASNYCH

Ważnym aspektem, wpływającym na częstość przemocy domowej, jest stosunek członków rodzin do przemocy. Badania przeprowadzone na populacji mieszkańców powiatu buskiego ukazują ten problem.

Tabela nr 1. Stosunek dorosłych i młodzieży do stosowania przemocy w środowisku domowym.

STOSUNEK WOBEC PRZEMOCY DOMOWEJ	DOROŚLI	MŁODZIEŻ
Pozytywny	3,4%	6,6
Negatywny	93,8%	77,5%
Obojętny	2,8%	15,9%

Źródło: Siudem, 2023

Negatywny stosunek do zjawiska przemocy deklaruje zgodnie 93,8% badanych rodziców. Wskaźnik ten jest niższy i wynosi 77,5% w badanej grupie młodzieży. 2,8% badanych rodziców i 15,9% młodzieży ma obojętny stosunek odnośnie problematyki przemocy. Świadczyć może to poniekąd o lekceważeniu tego zjawiska. Najwięcej z obu badanych grup, bo 6,6% młodzieży opowiada się za pozytywnymi aspektami związanymi ze stosowaniem przemocy w rodzinie. Wynika z tego, że widzą oni różnego rodzaju korzyści ze stosowania przemocy. Nie można zatem wykluczyć realnego stosowania jej przez nich wobec swoich dzieci w przyszłości. 3,4% badanych dorosłych ma pozytywny stosunek do stosowania przemocy w środowisku domowym. W dużej części dotyczy to stosowanych niekorzystnych (obecnie niedozwolonych) metod wychowawczych.

Niekorzystne (obecnie niedozwolone) metody wychowawcze, będąc formami przemocy domowej były przedmiotem badań mieszkańców powiatu buskiego. Wśród rodzin, w których wystąpiła przemoc domowa, na terenie powiatu stwierdzono następujące niekorzystne zachowania wychowawcze.

Tabela nr 2. Kategorie przemocy stosowane przez rodziców w procesie wychowawczym.

Kategoria przemocy	Tak	Tak – często	Tak-rzadko	Nie – nigdy
Złe traktowanie dziecka przez rodziców	84%	12%	72%	16
Krzyk jako metoda wychowawcza	78%	18%	60%	22%
Nadmierne oczekiwania wobec dzieci	53%	9%	44%	47%
Ośmieszenie dzieci przez rodziców	22%	10%	12%	78%
Groźby kary fizycznej stosowane jako metoda wychowania	18%	8%	10%	82%
Wyzwiska rodziców wobec dzieci	18%	6%	12%	82%
Pas jako narzędzie wychowawcze	18%	10%	8%	82%
Klasy jako metoda wychowawcza	16%	4%	12%	84%
Stosowanie szantażu emocjonalnego wobec dzieci poprzez wymuszanie	15%	4%	11%	85%
Groźby innego typu np. wyrzucenie z domu, oddanie do „poprawczaka”	14%	6%	8%	86%

Źródło: Siudem, 2023

Z analizy powyższych danych wynika, iż najczęstszą formą przemocy stosowanej w procesie wychowania jest złe traktowanie dziecka przez rodziców (ogółem 84% rodziców

przejawia takie zachowanie: 12%- często, a 72% - rzadko). Częściej takie zachowania przejawiają matki (67%) niż ojcowie (33%).

Kolejną, często wymienianą formą przemocy jest stosowanie przez rodziców krzyku jako metody wychowawczej. Dotyczy to aż 78% rodziców, w tym 18% - stosuje krzyk często, 60% - rzadko, tylko 22% rodziców nie krzyczy na dzieci nigdy. Z badań wynika, że również matki, częściej niż ojcowie krzyczą na swoje dzieci.

Prawie ponad połowa rodziców (53%) przejawia negatywną postawę wychowawczą, związaną z nadmiernymi oczekiwaniami i wymaganiami wobec dziecka (np. nieadekwatnymi do jego możliwości). Zaś jedna piąta rodziców (22%) ośmiesza i wyśmiewa własne dzieci, w tym: 10% - robi to często, a 12% - rzadko).

Następną kategorią przemocy stosowanej przez rodziców, pod względem częstości, jest groźba użycia przemocy fizycznej, która stosuje 18% rodziców (często - 8%, a rzadko - 10%). Według respondentów, zdecydowanie częściej takie groźby stosują ojcowie niż matki.

Kolejnym przejawem przemocy stosowanym przez rodziców są wyzwiska. Z badań wynika, iż stosuje je 18% rodziców (prawie co piąty rodzic), przy czym 6% rodziców robi to często, a 12% - rzadko lub czasami. Respondenci jako najczęściej stosowane podawali następujące: „*bałwan, jołop, głupek, gówniarz, sierota, baran*”.

Analiza wyników badań, zawartych w powyższej tabeli wskazuje również na stosowanie przez rodziców bardzo surowych metod wychowawczych, w postaci przemocy fizycznej. I tak 18% rodziców stosuje bicie pasem, z czego co dziesiąty rodzic robi to często, a 8% - rzadko. Podobnie jest z dawaniem klapsów, tę formę przemocy fizycznej stosuje 16 % rodziców (4% - często, a 12% - rzadko). Zdecydowanie częściej przemoc fizyczną, w postaci bicia pasem i dawania klapsów, stosują ojcowie niż matki.

Jeśli chodzi o przemoc emocjonalną, to szantaż emocjonalny poprzez wymuszanie, stosuje 15% rodziców (4% robi to często, a 11% - rzadko). 14% stosuje wobec swoich dzieci groźby innego typu np. wyrzucenie z domu lub oddanie do „poprawczaka”.

Wymienione formy przemocy rodzą konkretne skutki, które obrazuje tabela nr 3.

Tabela nr 3. Skutki przemocy wobec dziecka

Kategoria	Liczba osób w %
agresywność	92%
samookaleczanie	61%
lękliwość	41%
nieufność	40%

brak pewności siebie	39%
nerwice	30%
załamania	30%
izolowanie się od społeczeństwa	29%
Inne, jakie? - bicie w przyszłości własnych dzieci - choroby psychiczne - używanie alkoholu	5%

Źródło: Siudem, 2023

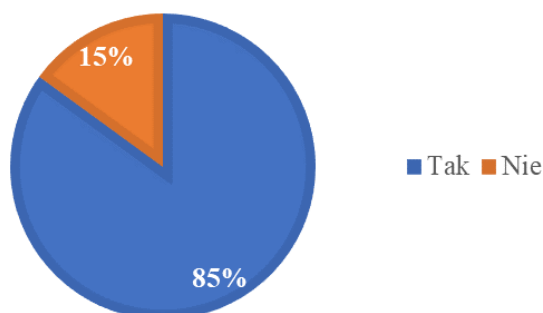
*respondenci mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź

Z analizy danych zawartych w powyższej tabeli wynika, iż, najczęściej przemoc rodzi przemoc u dzieci, w drugiej kolejności negatywnymi skutkami jest samookaleczanie, zachowania lękowe i unikowe, na trzecim miejscu plasują się cięższe przejawy zaburzeń psychicznych min. załamania, izolacja, nerwice.

2.2. PRZEMOC RÓWIEŚNICZA

Z analizy danych wynika, że ogółem 85% wszystkich badanych uczniów zauważa, iż w szkole występuje zjawisko przemocy. Innego zdania jest tylko 15% badanych. Ci nie zauważają, aby w ich szkołach dochodziło do aktów przemocy czy agresji.

Wykres nr 1. Występowania zjawiska przemocy w szkole.

Źródło: Siudem, 2023

Przebadano również jakie formy przemocy występują w szkołach, co pokazuje następująca tabela.

Tabela nr 4. Form przemocy występujących w szkole.

Formy przemocy w szkole	Szkoły podstawowe		Szkoły średnie		% ogółem
	Dziewczęta%	Chłopcy %	Dziewczęta %	Chłopcy %	
Przezywanie	58	50	44	22	43,50
Wyśmiewanie	50	32	26	40	37,00
Izolowanie w klasie	13	25	10	25	18,25
Grożenie, zastraszanie	66	44	50	47	51,75
Wymuszanie pieniędzy	29	33	22	40	31,00
Podstawianie nóg	40	30	24	33	31,75
Wykręcanie rąk	30	49	30	20	32,25
Bicie, kopanie lub popychanie	37	55	41	60	48,25

Źródło: Siudem, 2023.

*respondenci mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź

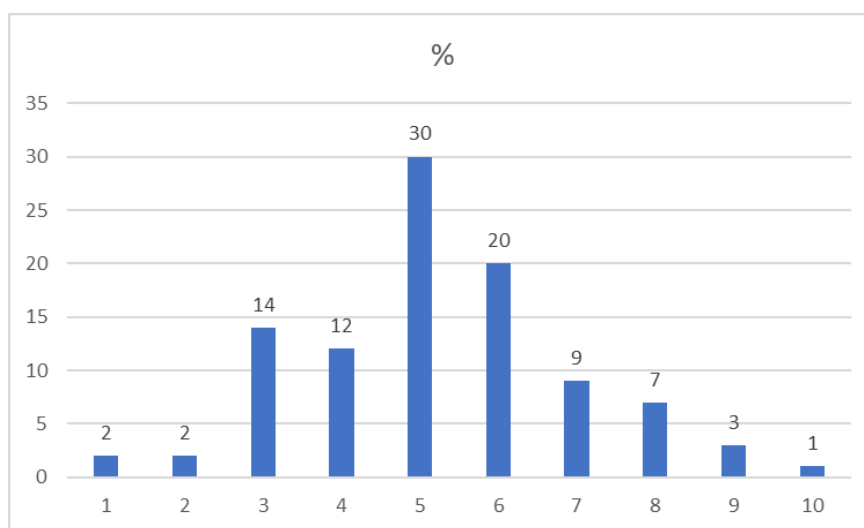
Z zaprezentowanych wypowiedzi respondentów wynika, że niecała połowa badanych uczniów (48,25%) stwierdziła, iż w szkole obserwują takie zachowania, jak: bicie, kopanie i popychanie, 32,25% - wykręcanie rąk, zaś 31,75% twierdzi, że uczniowie wzajemnie podstawiają sobie nogi. Oznacza to, że około połowa respondentów zauważa przejawy przemocy fizycznej. Dodatkowo 43,50% badanych zauważa przezywanie, 37% - wyśmiewanie, a 51,75% - grożenie. Niebezpieczny jest fakt wymuszania pieniędzy, co zauważa 31% uczniów. Świadczy to o tym, że ponad połowa respondentów doświadcza przejawy przemocy psychicznej.

Na podstawie bardziej wnikliwej analizy materiału badawczego można stwierdzić, że przemoc fizyczna jest obserwowana w podobnym stopniu przez uczniów szkół podstawowych, jak i przez uczniów szkół średnich. Przy czym chłopcy, zwłaszcza zaś chłopcy ze szkół średnich częściej niż dziewczęta zauważają takie zachowania, jak: bicie, kopanie, popychanie.

Wnioskując można stwierdzić, że nasilenie przemocy psychicznej jest tak samo wysokie, a może nawet nieco wyższe, jak nasilenie przemocy fizycznej. Przy czym takie zachowania, jak przezywanie czy grożenie i zastraszanie nieco częściej obserwowane są przez uczniów szkoły podstawowej. Także wykręcanie rąk nieco częściej ma miejsce w szkole podstawowej. Natomiast bicie, kopanie i popychanie częściej obserwowane są przez uczniów szkół średnich.

Z problemem tym związany jest poziom bezpieczeństwa w szkole, co pokazuje następujący wykres.

Wykres nr 2. Odczuwalny stopień bezpieczeństwa w szkole.

Źródło: Siudem, 2023

Do określenia stopnia bezpieczeństwa uczniów w szkole użyto skali ocen od 1-10, gdzie 1 oznacza wcale, a 10 – bardzo bezpiecznie. Z zamieszczonych powyżej danych wynika, że większość badanych uczniów czuje się bezpiecznie w szkole. Średni stopień poczucia bezpieczeństwa w szkole znajduje się w przedziale 4 - 5 punktów. Poważnie zagrożeni czują się pojedynczy uczniowie (jednostki) ok. 4% grupy badanej.

Należy wziąć jednak pod uwagę, że przeciętnie zagrożeni stanowią ok. 20% populacji, co jest wynikiem porównywalnym z innymi szkołami w Polsce, jednak wskazującym na konieczność podjęcia specyficznych działań profilaktycznych.

Kolejnym elementem badania było sprawdzanie wiedzy nt. cyberprzemocy.

Tabela nr 5. Wiedza o cyberprzemocy.

Wiedza o cyberprzemocy	Szkoła podstawowa	Szkoły średnie	Ogółem
Tak	82%	96%	89%
Nie	18%	4%	11%

Źródło: Siudem, 2023

Z powyższej tabeli wynika, iż większość młodzieży w wieku szkolnym słyszała o zjawisku cyberprzemocy. Zaledwie 11% uczniów nie spotkało się z tym pojęciem. Najbardziej poinformowaną grupą osób na temat cyberprzemocy są starsi uczniowie – 96% młodzieży, zaś młodszy uczniowie stanowią 82%. Tylko 11% wszystkich uczniów nigdy nie słyszało o zjawisku cyberprzemocy. Ogółem świadomość cyberprzemocy wśród uczniów jest na wysokim poziomie.

Tabela nr 6. Bezpośrednie spotkanie się młodzieży szkolnej z cyberprzemocą

Spotkanie się z cyberprzemocą	Szkoły podstawowe	Szkoły średnie	Ogółem
Tak	29%	65%	47%
Nie	71%	35%	53%

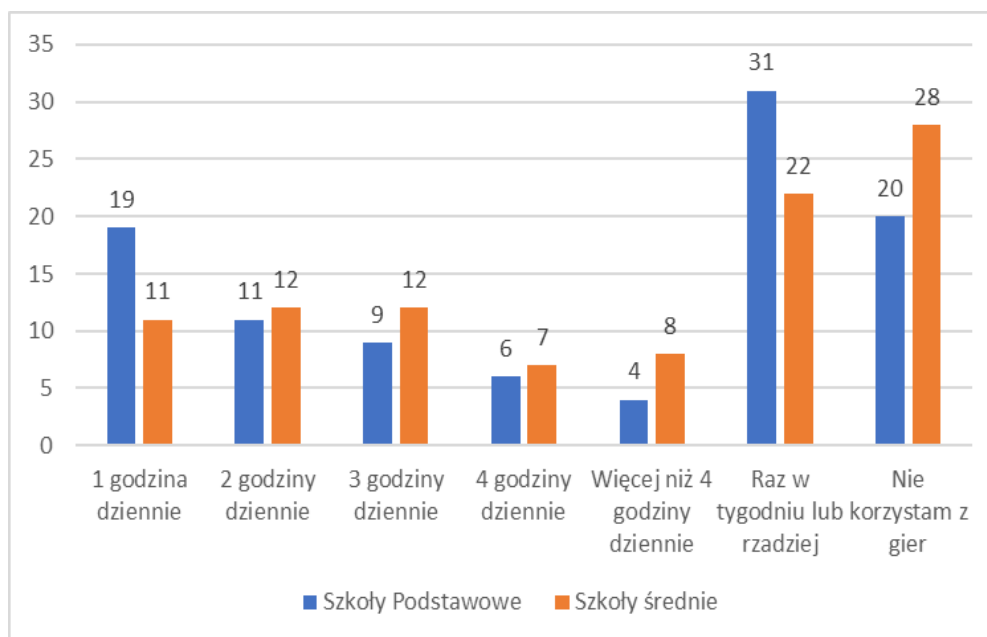
Źródło: Siudem, 2023

Z powyższych danych wynika, że tylko 11% wszystkich uczniów nigdy nie słyszało o zjawisku cyberprzemocy. Jednak prawie połowa badanych (47%) doświadczyło cyberprzemocy. Dwa razy częściej w szkołach średnich niż w podstawowych.

2.3. FORMY SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO

Formy spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzieży obrazują to jaki mają oni kontakt ze swoimi rodzicami. Jest on bardzo różnie wykorzystywany, a jedną z form jego spędzania to gry komputerowe, które wywołują różne, także negatywne skutki w psychice dziecka w sytuacji, gdy nie jest to kontrolowane przez rodziców.

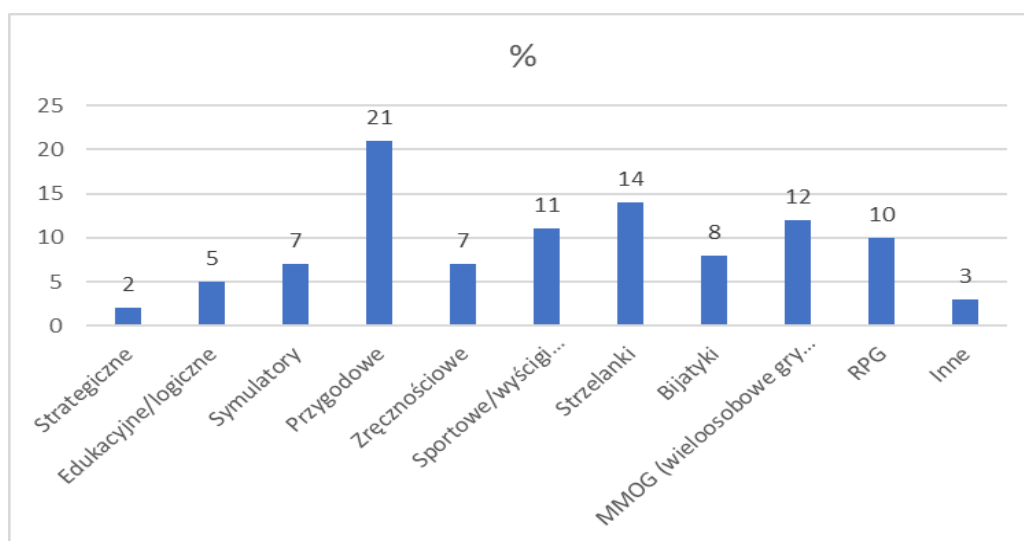
Wykres nr 3. Czas spędzony przez młodzież szkolną na graniu w gry komputerowe.

Źródło: Siudem, 2023

Z zaprezentowanych wypowiedzi respondentów wynika, że największa liczba uczniów szkoły podstawowej (31%) gra w gry komputerowe raz w tygodniu lub rzadziej. Więcej niż 4 godziny dziennie poświęca na grę 4% młodszej młodzieży. Jeśli chodzi o uczniów szkół średnich, zdecydowana większość z nich zaznaczyła, że w ogóle nie korzysta z gier komputerowych (28%), natomiast prawie co czwarty z nich deklaruje, że spędza czas na graniu raz w tygodniu, bądź rzadziej. Na odpowiedź „cztery godziny dziennie” wskazało 8% uczniów szkół średnich.

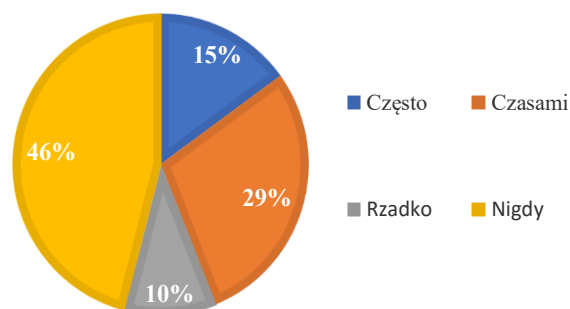
Wykres nr 4. Rodzaje gier, w które gra młodzież szkolna.

Źródło: Siudem, 2023

Dane przedstawione w zestawieniach wskazują, że najczęściej uczniowie grają w gry przygodowe (21%), nieco rzadziej w strzelanki (14%), MMOG (12%) oraz gry sportowe (11%). Najrzadziej spędzają czas na graniu w gry edukacyjne (5%) i strategiczne (2%).

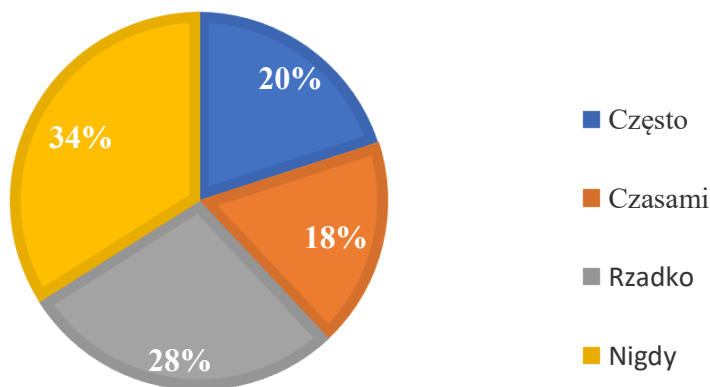
Wykres nr 5. Częstotliwość sprawowania kontroli nad czasem grania w gry dzieci przez rodziców.

Źródło: Siudem, 2023

Na podstawie zamieszczonego diagramu kołowego, można zaobserwować, że zdecydowana większość dzieci deklaruje (46%), że ich rodzinie w ogóle nie kontrolują ich czasu spędzanego na graniu w gry komputerowe. 29% młodzieży szkolnej odpowiedziało, że rodzice kontrolują ich czasami, a tylko 15% wskazała na odpowiedź „często”.

Wykres nr 6. Częstotliwość wpadania w złość przez uczniów w czasie porażek podczas grania w gry.

Źródło: Siudem, 2023

34% uczniów nigdy nie wpadła w gniew po przegranej lub innej porażce w grze komputerowej. 20% uczniów deklaruje, że zdarza się im to często, a 18% czasami.

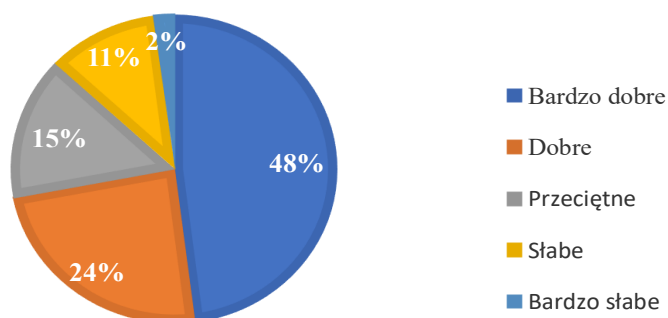
Wykres nr 7. Jak często uczniowie spędzają aktywnie czas wolny z rodziną.

Źródło: Siudem, 2023

Według danych, zawartych na powyższym wykresie 20% uczniów codziennie spędza aktywnie czas wolny z rodziną, 19% kilka razy w tygodniu, a 18% wcale.

Wykres nr 8. Postrzeganie jakości swoich kontaktów z rodzicami przez młodzież szkolną.

Źródło: Siudem, 2023.

Prawie połowa uczniów (48%) deklaruje, że ma bardzo dobre kontakty ze swoimi rodzicami, a 24% uczniów twierdzi, że ich relacje są dobre. Co dziesiąty uczeń, uważa, że jego relacje z rodzicami są słabe, bądź bardzo słabe.

2.4. PODSUMOWANIE BADAŃ

Badania ukazały problem nieprawidłowych postaw wychowawczych, jako źródła przemocy oraz akceptacji przemocy jako środków wychowawczych - występuje u 3,4 % osób dorosłych, są to osoby świadomie stosujące przemoc. W sposób nieświadomy stosowanie przemocy wobec dzieci w procesie wychowania dotyczy blisko 85% rodziców.

Najczęstszą formą przemocy stosowanej w procesie wychowania jest złe traktowanie dziecka przez rodziców. Częściej takie zachowania przejawiają matki niż ojcowie. Kolejną, często wymienianą formą przemocy jest stosowanie przez rodziców krzyku, nieadekwatnych oczekiwań do możliwości dziecka. 22% rodziców ośmiesza i wyśmiewa własne dzieci. 18% rodziców stosuje bicie pasem, z czego co dziesiąty rodzic robi to często, a 8% - rzadko. Klapsy daje 16 % rodziców. Zdecydowanie częściej przemoc fizyczną, w postaci bicia pasem i dawania klapsów, stosują ojcowie niż matki.

Do najważniejszych konsekwencji przemocy domowej zalicza się te występujące u dzieci. Chodzi tu o agresywność, samookaleczanie, lękliwość. W drugiej kolejności zachowania unikowe, ciężkie zaburzenia psychiczne min. nerwice.

Z zamieszczonych powyżej danych wynika, że ogółem 85% wszystkich badanych uczniów zauważa, iż w szkole występuje zjawisko przemocy. Z wypowiedzi respondentów wynika, że ponad połowa badanych uczniów (51,75%) stwierdziło, iż w szkole obserwują takie zachowania, jak: grożenie i zastraszanie, a 48,25% bicie, kopanie i popychanie. Oznacza to, że prawie połowa respondentów zauważa przejawy przemocy fizycznej. Dodatkowo 43,50% badanych zauważa przezywanie, 37% - wyśmiewanie, a 32,25% - wykręcanie rąk, zaś 31,75% twierdzi, że uczniowie wzajemnie podstawiają sobie nogi. Dodatkowo prawie połowa badanych (47%) doświadczyło cyberprzemocy.

Analiza danych pokazuje także, że co dziesiąty uczeń, uważa, że jego relacje z rodzicami są słabe, bądź bardzo słabe, a 18% uczniów wcale nie spędza czasu wolnego z rodziną. Ponadto spora ilość dzieci (46%) deklaruje, że w ich rodzinie w ogóle nie kontrolują ich czasu spędzanego na graniu w gry komputerowe. Dodatkowo 20% uczniów deklaruje, że często wpada w gniew po przegranej lub innej porażce w grze.

Analiza wyników przeprowadzonych badań nasuwa konieczność intensyfikacji działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy wobec dzieci i młodzieży, szczególnie w takich sferach jak przemoc w procesie wychowawczym, cyberprzemoc i przemoc rówieśnicza oraz zapewnienie aktywnego czasu wolnego.

ROZDZIAŁ III DIAGNOZA ZASOBÓW INSTYTUCJONALNYCH W POWIECIE BUSKIM

3.1. INSTYTUCJE POMOCOWE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY NA TERENIE POWIATU BUSKIEGO

Poniżej przedstawiono spis najważniejszych instytucji z terenu powiatu buskiego, które świadczą bezpłatną pomoc dla dzieci i młodzieży.

Tabela nr 7. Instytucje pomocowe dla dzieci i młodzieży na terenie powiatu buskiego.

Poradnia psychologiczno-pedagogiczna w Busku-Zdroju Ul. Bohaterów Warszawy 120, 28-100 Busko-Zdrój
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna jest publiczną placówką wspierającą dzieci i młodzież na różnych etapach rozwoju, a także ich rodziców i nauczycieli z terenu powiatu buskiego. Jej głównym zadaniem jest diagnozowanie trudności rozwojowych, emocjonalnych i edukacyjnych oraz udzielanie specjalistycznej pomocy psychologicznej, pedagogicznej i terapeutycznej. Poradnia wydaje opinie i orzeczenia niezbędne do organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach, prowadzi działania profilaktyczne, terapeutyczne i doradcze oraz wspiera rodziny i placówki oświatowe w pracy z dziećmi wymagającymi dodatkowego wsparcia.
Ośrodek Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży I poziom referencyjny w Busku- Zdroju ul. F. Chopina 2, 28-100 Busko- Zdrój
W Ośrodku tym konsultacje udzielane są dla dzieci i młodzieży do 18 r.ż. lub 21 r.ż. (w przypadku kontynuowania nauki w szkole ponadpodstawowej). Oferta ośrodka skierowana jest do dzieci i młodzieży, które nie wymagają interwencji psychiatry, a: • odczuwają lęk,   • są uzależnione od komputera, telefonu, Internetu,   • mają problemy emocjonalne i zachowania,   • mają trudności w kontaktach społecznych i w kontaktach z rówieśnikami,   • doświadczają sytuacji kryzysowych oraz problemów rodzinnych,   • doświadczają zaburzeń lękowych, depresyjnych, adaptacyjnych,   • cierpią z powodu zaburzeń odżywiania, objawów psychosomatycznych,   • są ofiarami przemocy fizycznej, psychicznej, seksualnej.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Busku Zdroju Ul. Bohaterów Warszawy 120, 28-100 Busko-Zdrój
PCPR w Busku-Zdroju realizuje różne działania, które wspierają umiejętności wychowawcze rodziców i opiekunów oraz pomagają dzieciom i młodzieży w radzeniu sobie z emocjami i zachowaniami, m.in.:   • pomoc psychologiczna i terapeutyczna,   • szkolenia i warsztaty dla rodziców,   • grupy wsparcia dla rodziców i rodzin,   • grupy wsparcia i wyjazdy integracyjne dla dzieci i młodzieży,   • specjalistyczne zajęcia terapeutyczne dla dzieci i młodzieży.
Placówki Oświatowe w powiecie buskim
Istotnym elementem działań podejmowanych przez Placówki Oświatowe jest udzielanie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniom oraz współpraca z rodzicami w zakresie wzmacniania kompetencji wychowawczych i budowania prawidłowych relacji rodzinnych.

Źródło: własne.

3.2. DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE POWIATOWEGO CENTRUM POMOCY RODZINIE W BUSKU-ZDROJU

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Busku-Zdroju prowadzi liczne działania profilaktyczne i psychoedukacyjne dla dzieci i młodzieży, a także do rodziców, szczególnie w rodzinach zagrożonych przemocą domową. Przede wszystkim w Ośrodku Interwencji Kryzysowej można skorzystać z pomocy psychologicznej, a w latach 2021-2025 dostępny był również terapeuta rodzinny.

Tabela nr 8. Pomoc psychologa i terapeuty rodzinnego w PCPR.

Specjalista	Psycholog		Terapeuta rodziny	
	Ilość spotkań	Liczba osób ogółem	Ilość spotkań	Liczba osób ogółem
2021	1297	346	26	6
2022	1554	517	88	13
2023	1498	459	44	16
2024	1248	468	70	36
2025	1227	456	70	43

Źródło: własne.

Psychologowie Ośrodka Interwencji Kryzysowej przeprowadzają co roku zajęcia dla uczniów szkół z terenu powiatu buskiego z zakresu profilaktyki przeciwdziałania przemocy domowej, agresji, hejtu, cyberprzemocy, uzależnień, depresji, a także budowaniu poprawnych relacji i kształtowaniu poczucia własnej wartości. Poniżej przedstawione są działania podjęte w latach 2021-2025.

Tabela nr 9. Zajęcia z psychologiem w szkołach powiatu buskiego.

Lp.	Szkoła	Temat zajęć	Liczba osób
2021			
1.	I Liceum Ogólnokształcące w Busku-Zdroju, Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Busku-Zdroju	„Jak sobie radzić z depresją”	250
2	Szkole Podstawowej im. Marii Konopnickiej w Gnojnie uczniów klas IV-VIII	„Nasze mocne strony – kształtowanie poczucia własnej wartości”	82
3.	Specjalistyczny Ośrodek Szkolno -Wychowawczy dla Niepełnosprawnych Ruchowo w Busku Zdroju	„Zarządzanie sobą”	25
2022			
1.	Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Busku-Zdroju	„Radzenie sobie w sytuacjach trudnych”	72
2023			
-	-	-	-
2024			
1.	Szkoła Podstawowa w Siesławicach oraz Zespół Placówek Oświatowych w Nizinach	Agresja elektroniczna i cyberbullying	43
2025			
1.	Szkoła Podstawowa nr 1 w Busku-Zdroju	Relacje bez przemocy – w klasie i w sieci	90
2.	Zespół Szkół Informatyczno-Technicznych w Busku-Zdroju	Relacje bez przemocy – w klasie i w sieci	100
3.	Specjalistyczny Ośrodek Szkolno – Wychowawczego dla Niepełnosprawnych Ruchowo w Busku Zdroju	Sam ale nie samotny. Sztuka bycia z innymi i z samym sobą”.	20
4.	Szkoła Podstawowa w Zbludowicach	Mechanizmy uzależnień wśród dzieci i młodzieży, ze szczególnym uwzględnieniem uzależnień behawioralnych	25
5.	Szkoła Podstawowa w Zbludowicach	„Reset nie tylko w grze”	25

Źródło: własne.

Organizowane są także różne grupy wsparcia zarówno dla rodziców, jak i dla dzieci. W latach 2021-2025 działała grupa wsparcia dla dzieci i młodzieży, a w latach 2024-2025

grupa dla dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. Celem tych grup było między innymi: budowanie relacji rówieśniczych, zastanawianie się nad własną tożsamością, rozpoznawanie, nazywanie oraz poznanie sposobów radzenia sobie ze stresem, rozwijanie talentów.

Tabela nr 10. Grupy wsparcia dla dzieci i młodzieży.

GRUPY WSPARCIA	dla dzieci i młodzieży		dla dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	
	Ilość spotkań	Liczba osób ogółem	Ilość spotkań	Liczba osób ogółem
2021	5	24	-	-
2022	12	33	-	-
2023	11	33	-	-
2024	16	25	7	7
2025	15	57	18	22

Źródło: własne.

W PCPR działała również grupa dla osób doznających przemocy w rodzinie, której celem było m.in.: radzenie sobie z trudnymi emocjami, edukacja w zakresie rodzajów stosowanej przemocy, nauka konstruktywnych zachowań w sytuacjach problemowych, przekazanie wiedzy odnośnie wyznaczania granic w relacjach interpersonalnych. W 2022 r. odbyły się również spotkania grupy wsparcia dla matek, które służyły wzmocnieniu kompetencji rodzicielskich i wsparciu kobiet w radzeniu sobie z trudnościami wychowawczymi oraz emocjonalnymi.

Tabela nr 11. Grupy wsparcia dla dorosłych

Grupa wsparcia dla osoby doznającej pomocy domowej		
Rok	Ilość spotkań	Liczba osób ogółem
2021	14	9
2022	12	9
2023	13	14
2024	14	6
2025	34	8
Grupa wsparcia dla matek		
2022	6	11

Źródło: własne.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Busku-Zdroju w ramach zapewnienia aktywnego czasu wolnego dla dzieci i młodzieży zorganizowało wyjazdy integracyjno-edukacyjne dla uczestników grup wsparcia oraz półkolonie letnie i zimowe.

Tabela nr 12. Wyjazdy integracyjno-edukacyjne dla dzieci i młodzieży.

Wyjazdy integracyjno-edukacyjne	
2021	• Góry świętokrzyskie • Kino w Kielcach
2022	• Ścianka wspinaczkowa w Kielcach • Zamek Królewski w Chęcinach • Kompleksu Świętokrzyska Polana w Chrustach koło Kielc
2023	• Park Rozrywki w Kielcach • Kręgle i kino w Kielcach
2024	• Ścianka Wspinaczkowa w Kielcach • Muzeum i labirynt luster Kraków • Góry Świętokrzyskie • Planetarium Chorzów
2025	• Spektakl teatralny Kraków • Park Linowy Busko-Zdrój • Hopa Lupa w Łodzi • Park Wodny Suntago w Wręczy • Park Trampolin w Kielcach

Źródło: własne.

Tabela nr 13. Półkolonie dla dzieci i młodzieży.

Półkolonie		
Rok	Edycja	Liczba osób
2024	Letnia	39
2025	Zimowa	32
2025	Letnia	35

Źródło: własne.

W Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Busku-Zdroju w latach 2021-2025 organizowane były specjalistyczne zajęcia terapeutyczne dla dzieci potrzebujących takich form wsparcia w postaci: terapii biofeedback, terapii logopedycznej oraz zajęć z integracji sensorycznej.

Tabela nr 14. Zajęcia terapeutyczne dla dzieci młodzieży.

Zajęcia specjalistyczne	Biofeedback		Logopedia		Integracja Sensoryczna	
	Ilość spotkań	Liczba osób	Ilość spotkań	Liczba osób	Ilość spotkań	Liczba osób
2021	39	6	55	7	-	-
2022	39	18	108	8	-	-
2023	105	12	57	6	-	-
2024	127	16	157	11	165	15
2025	223	25	200	7	491	22

Źródło: własne.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Busku-Zdroju swoją profilaktyką objęło również rodziców, organizując dla nich warsztaty w postaci „Szkoły dla Rodziców” i szkolenia z zakresu umiejętności wychowawczych. Zajęcia te miały na celu zdobyć nowe umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach wychowawczych oraz poszerzyć wiedzę na temat rozwoju dziecka i skutecznej komunikacji. Stanowiły także okazję do nauki dialogu, budowania relacji opartych na wzajemnym szacunku oraz pogłębiania więzi z dziećmi.

Tabela nr 15. Warsztaty „Szkoła dla rodziców”.

„Szkoła dla rodziców”				
Rok	Liczba edycji	Liczba osób ogółem	Kobiety	Mężczyźni
2021	1	7	7	0
2022	-	-	-	-
2023	1	12	12	0
2024	2	24	22	2
2025	1	12	13	1

Źródło: własne.

Tabela nr 16. Szkolenia dla rodziców.

Szkolenia dla rodziców		
Rok	Temat	Liczba osób
2021	„Mocna rodzina – skuteczna pomoc”	27 osób

2022	„Wzmacnianie poczucia satysfakcji z pełnienia funkcji rodziny zastępczej”	27 osób
2023	„Trudności wychowawcze dzieci w pieczy zastępczej a konsekwencje wychowawcze”	16 osób
2024	„Psychospołeczne skutki pandemii, wsparcie dla dzieci i nastolatków. Skuteczne rozwiązania w profilaktyce domowej”	27 osób
2025	Uzależnienia behawioralne wśród dzieci i młodzieży. Zjawisko, uwarunkowania, profilaktyka”	27 osób

Źródło: własne.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Busku-Zdroju we współpracy z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w 2022 r. zorganizowały spotkania wspierające psychologów szkolnych z terenu powiatu buskiego. Pierwsze spotkanie odbyło się w Zespole Szkół Ponadpodstawowych im. M. Kopernika i dotyczyło m.in. etyki zawodu psychologa, interwencji w sytuacji zagrożenia dobra dziecka, kompetencji psychologa szkolnego oraz realizacji zaleceń z opinii i orzeczeń. Drugie spotkanie, pt. „System edukacji a zachowania samobójcze. Rola szkoły w profilaktyce samobójstw”, miało miejsce w Zespole Szkół Techniczno-Informatycznych. Omówiono podczas niego wpływ kryzysu na funkcjonowanie ucznia, zasady pracy z uczniem w kryzysie suicydalnym oraz możliwe formy wsparcia ze strony szkoły. Spotkania umożliwiły wymianę doświadczeń, integrację środowiska specjalistów oraz pogłębienie wiedzy z zakresu pomocy psychologicznej dzieciom i młodzieży.

ROZDZIAŁ IV CELE I REALIZACJA PROGRAMU

4.1. CELE PROGRAMU

Cel główny:

Minimalizacja ryzyka stosowania przemocy wobec dzieci i młodzieży poprzez podjęcie kompleksowych działań profilaktycznych.

Cele szczegółowe:

- 1. Zwiększenie świadomości społecznej w zakresie postrzegania i przeciwdziałania przemocy wobec dzieci i młodzieży.**
- 2. Podejmowanie działań wobec dzieci i młodzieży doświadczających i zagrożonych zjawiskiem przemocy domowej.**
- 3. Kompleksowe działania wobec rodziców i opiekunów podnoszące kompetencje rodzicielskie.**
- 4. Działania profilaktyczne i terapeutyczne wobec dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych przemocą domową.**

4.2. HARMONOGRAM REALIZOWANYCH DZIAŁAŃ

Cel główny: Minimalizacja ryzyka stosowania przemocy wobec dzieci i młodzieży poprzez podjęcie kompleksowych działań profilaktycznych.					
Cel szczegółowy nr 1: Zwiększenie świadomości społecznej w zakresie postrzegania i przeciwdziałania przemocy wobec dzieci i młodzieży.					
L p .	Działania	Termin realizacji	Wskaźniki	Realizatorzy	Źródła finansowania
1.	Realizacja kampanii społecznych, festynów rodzinnych i spotkań edukacyjnych.	2026 – 2030	Liczba zorganizowanych kampanii społecznych/festynów rodzinnych.	Jednostki samorządu terytorialnego, PCPR, OPS-y, KPP, PPP.	Budżet Państwa, Budżet Powiatu Buskiego, Budżety własne Gmin, Fundusze Unii Europejskiej.
2.	Udostępnienie informacji nt. przemocy domowej oraz możliwości uzyskania pomocy dla dzieci i młodzieży.	2026 – 2030	Liczba opracowanych materiałów edukacyjnych (ulotek, informacji na stronach internetowych itp.).	Jednostki samorządu terytorialnego, PCPR, OPS-y, KPP, PPP.	Budżet Państwa, Budżet Powiatu Buskiego, Budżety własne Gmin, Fundusze Unii Europejskiej.

Cel szczegółowy nr 2: Podejmowanych działań wobec dzieci i młodzieży doznających i zagrożonych zjawiskiem przemocy domowej.					
1.	Zapewnienie nieletnim doświadczającym przemocy domowej bezpłatnej pomocy.	2026 – 2030	Liczba ośrodków i punktów pomocy dla dzieci i młodzieży w powiecie buskim.	Jednostki samorządu terytorialnego, NGO.	Budżet Powiatu Buskiego, Budżety własne Gmin, Fundusz Sprawiedliwości, NFZ, Fundusze Unii Europejskiej.
2.	Zapewnienie opieki i bezpieczeństwa dzieciom doświadczającym przemocy poprzez umieszczenie ich w pieczy zastępczej (zgodnie z art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej).	2026 – 2030	Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.	Sąd Rejonowy, KPP, PCPR, OPS-y.	Budżet Państwa, Powiatu Buskiego, Budżety własne Gmin.
3.	Działania Zespołów Interdyscyplinarnych wobec nieletnich.	2026 – 2030	Liczba procedur „Niebieskie Karty”, w których dziecko jest osobą doznającą przemocy. Liczba nieletnich objętych procedurą „Niebieskie Karty”.	Zespoły Interdyscyplinarne.	Budżety własne Gmin.

Cel szczegółowy nr 3: Kompleksowe działania wobec rodziców i opiekunów podnoszące kompetencje rodzicielskie.					
1.	Zwiększenie wiedzy rodziców/opiekunów nt. wychowania dzieci i stosowania prawidłowych metod wychowawczych.	2026 – 2030	Liczba i rodzaj przeprowadzonych działań (szkoleń, konferencji, warsztatów itp.).	PCPR, PPP, OPS-y.	Budżet państwa, Budżet Powiatu Buskiego, Budżety własne Gmin, Fundusze Unii Europejskiej.
2.	Prowadzenie grup wsparcia dla rodziców, osób w kryzysie lub osób doświadczających przemocy domowej.	2026-2030	Liczba i rodzaj zorganizowanych grup wsparcia.	PCPR, OPS-y.	Budżet Powiatu Buskiego, Budżety własne Gmin, Fundusze Unii Europejskiej.
3.	Pomoc rodzinom dysfunkcyjnym z problemami opiekuńczo-wychowawczymi i zagrożonych przemocą.	2026-2030	Liczba rodzin objętych opieką asystenta rodziny.	OPS-y.	Budżety własne Gmin.
4.	Wgląd i nadzór nad rodzinami dysfunkcyjnymi w kwestiach wychowawczych.	2026-2030	Liczba wniosków o wgląd w sytuację dziecka Liczba rodzin objętych dozorem kuratorskim ze względu na zagrożone dobro małoletnich dzieci.	Sąd Rejonowy.	Budżet państwa.

5.	Objęcie opieką rodzin zastępczych.	2026-2030	Liczba rodzin zastępczych objętych opieką. Liczba i rodzaj przeprowadzonych działań skierowanych do rodzin zastępczych.	PCPR.	Budżet Powiatu Buskiego.
Cel szczegółowy nr 4: Działania profilaktyczne i terapeutyczne wobec dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych przemocą domową.					
1.	Prowadzenie działań profilaktycznych wobec dzieci i młodzieży.	2026 – 2030	Liczba przeprowadzonych spotkań psychoedukacyjnych dla dzieci i młodzieży.	PCPR, Placówki Oświatowe, PPP.	Budżet państwa, Budżet Powiatu Buskiego, Budżety własne Gmin, Fundusze Unii Europejskiej.
2.	Prowadzenie zajęć terapeutycznych dla dzieci i młodzieży.	2026 – 2030	Liczba i rodzaj przeprowadzonych zajęć.	PCPR, PPP.	Budżet Powiatu Buskiego, Fundusze Unii Europejskiej.
3.	Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.	2026-2030	Liczba i rodzaj zorganizowanych zajęć, wyjazdów itp.	OPS-y, PCPR.	Budżet Powiatu Buskiego, Budżety własne Gmin, Fundusze Unii Europejskiej.

4.3. REALIZATORZY PROGRAMU

W założeniu Powiatowy Program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową na lata 2026-2030 ma stanowić w powiecie buskim interdyscyplinarną strategię działań na rzecz ochrony małoletnich przed przemocą realizowaną przez wszystkie instytucje i organizacje zobligowane do podejmowania działań w tym zakresie, zarówno na poziomie gmin jak i powiatu.

Założenia programowe w skutecznym osiągnięciu założonych celów i rezultatów przewidują współpracę z wieloma instytucjami i organizacjami, którymi są:

- Jednostki samorządu terytorialnego (powiat, gminy),
- Sąd Rejonowy w Busku-Zdroju,
- Komenda Powiatowa Policji w Busku-Zdroju (KPP)
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Busku-Zdroju (PCPR)
- Ośrodki Pomocy Społecznej,
- Zespoły Interdyscyplinarne,
- Organizacje pozarządowe (NGO)
- Placówki Oświatowe,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna (PPP).

4.4. ODBIORCY PROGRAMU

Odbiorcami Programu będą:

- Osoby zamieszkujące teren powiatu buskiego,
- Rodziny zagrożone zjawiskiem przemocy domowej,
- Osoby doznające przemocy domowej,
- Rodzice wychowujący dzieci z terenu powiatu buskiego,
- Dzieci i młodzież z rodzin zagrożonych przemocą domową i innych grup ryzyka,
- Uczniowie szkół z terenu powiatu buskiego,
- Rodziny zastępcze powiatu buskiego
- Przedstawiciele instytucji powiatu buskiego.

4.5. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Powiatowy Program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową na lata 2026-2030 finansowany będzie głównie z budżetu Powiatu Buskiego oraz budżetów własnych Gmin. Ponadto ze środków otrzymanych z budżetu państwa (w tym Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej), Funduszu Sprawiedliwości, NFZ, a także przy wsparciu środków uzyskanych z Funduszy Unii Europejskiej, poprzez wnioskowanie o te środki.

4.6. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Dla zbadania skuteczności Programu, w trakcie jego realizacji oraz po jej zakończeniu, przeprowadzona zostanie ewaluacja oraz w razie potrzeby wprowadzone zostaną zmiany i aktualizacja założeń, celów i skuteczności działań, za które odpowiedzialny będzie PCPR. Pracownicy OIK co roku będą pozyskiwać dane od poszczególnych współrealizatorów i sporządzać sprawozdania cząstkowe na potrzeby sprawozdania końcowego.

Ocenę realizacji poszczególnych działań programu z każdego roku kalendarzowego dokonywać będzie Rada Powiatu w Busku-Zdroju po przedłożeniu stosownego rocznego sprawozdania przez Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

Opracowanie:

Kadra Ośrodka Interwencji Kryzysowej

pod kierownictwem Anety Chwalik - Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Busku-Zdroju